

Проблеми розвитку підприємництва в Україні

Petrovska I.P.

assistance lecturer FMM NTUU «KPI»

Voitov A.I.

student FMM NTUU «KPI»

COMPETITIVENESS OF PRODUCTS UKRAINIAN ENTERPRISES IN A GLOBALIZING WORLD ECONOMY

This article is about competitiveness, it takes into account the increase in the globalization of the world economy. Here we examined the factorial assessment of the competitiveness of enterprises and offered the method of calculation of competitiveness. We determined the methodology for calculating the competitiveness of products and specify the main stages of the most effective of them – the method of the relative performance.

Keywords: competitiveness, the method of ratios, the globalization of the economy.

Підлісна О. А.

доцент, к. т. н. НТУУ «КПІ»

Ткач І.С.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ

Матеріально-технічне забезпечення як посередник між виробництвом та виробничим споживанням продукції виробничо-технічного призначення забезпечує міжгалузеві зв'язки з постачання продукції. Оптимальна структура матеріально-технічного забезпечення підприємства сприяє скороченню тривалості виробничого процесу, його ефективності та підвищенню якості продукції. Матеріально-технічне забезпечення сучасного підприємства забезпечує організаційні зв'язки як зовнішнього, так і внутрішнього середовища підприємства. Формує засади ефективності виробництва, використання виробничих ресурсів, динаміки виробничого процесу та продуктивності праці.

У статті розглядаються основні проблеми матеріально-технічного забезпечення виробництва, що стосуються практично всіх виробничих підприємств України; визначається місце проблеми класифікації методів, форм та систем управління матеріально-технічним забезпеченням.

Ключові слова: виробнича ефективність, матеріально-технічне забезпечення, виробництво, сировина, матеріали, підприємство, виробничий процес, технічні засоби виробництва, запаси, готова продукція, послуги.

Вступ. Планування матеріально-технічного забезпечення виробництва вимагає проведення комплексу трудомістких робіт з прогнозування і нормування окремих видів ресурсів на плановий період, розробки матеріальних балансів за видами ресурсів, аналізу питомих витрат матеріальних ресурсів за звітний період, планування складських запасів та використання технологічного обладнання та оснащення [1].

Матеріально-технічне забезпечення (МТЗ) – це спосіб організації діяльності підприємства, що дозволяє об'єднати зусилля різних одиниць, які виготовляють та реалізують товари і послуги, з метою оптимізації фінансових, матеріальних і трудових ресурсів, що використовує фірма для реалізації своїх економічних цілей [3].

Економічною сутністю матеріально-технічного забезпечення є певна система організації доставки та розподілу матеріальних ресурсів між структурними підрозділами підприємства [2]. Ця робота виконується відповідними службами матеріально-технічного постачання [2], до основних завдань яких відносять своєчасне, планомірне та комплексне забезпечення підприємства; дотримання оптимальних обсягів виробничих запасів матеріальних ресурсів, прискорення їх обертання, зниження витрат, пов'язаних із їх придбанням, доставкою та зберіганням; забезпечення повного та раціонального використання на підприємствах усіх матеріальних ресурсів; раціональну організацію роботи постачальницької служби підприємства.

В умовах економіки сталого розвитку матеріально-технічне забезпечення підприємства набуває ознак фактору інноваційного розвитку. Виникає потреба у застосуванні методики оцінки вартості організаційно-технічних заходів на підставі відносних показників та комплексного підходу до обробки факторів впливу на об'єкт дослідження.

Постановка задачі. При виборі продавця матеріально-технічних ресурсів підприємство може обирати на ринку між підприємствами-виробниками та організаціями-посередниками. Придбання матеріально-технічних ресурсів безпосередньо у виробників, тобто організація постачання за прямими зв'язками, забезпечує можливість оперативного врахування спеціальних вимог покупця до продукції, конкретних побажань щодо її складу, конструкції, оформлення, планування тощо. Проблема вибору постачальників є постійною і важливою [2]. Коло основних постачальників підприємства може бути досить стабільним, особливо за умов масового та серійного виробництва, коли існує постійна потреба у великій кількості тих самих матеріалів. Але періодично виникають нові завдання, які потребують нових матеріально-технічних ресурсів і нових постачальників (освоєння нової продукції, заміна та вдосконалення технологічних систем, нове будівництво тощо). Може також виявитися потреба заміни окремих постачальників, розширення їх кола.

Обираючи постачальників матеріально-технічних ресурсів, слід враховувати низку чинників, таких як: відповідність виробничої потужності постачальників потребі підприємства в матеріалах, якість і ціна останніх,

репутація постачальника, його територіальна віддаленість та оперативність поставок, швидкість реакції на потреби покупця, умови розрахунків, можливість надання кредиту тощо. Ці характеристики постачальників [2] ретельно аналізуються й обирається той партнер, який забезпечує найліпші умови постачання за мінімальних витрат.

Таким чином, принципами ефективного матеріально-технічного забезпечення сучасного підприємства повинні бути [3] безперервність забезпечення підприємства необхідними засобами виробництва; оптимізація господарських зв'язків між підприємством та постачальником; створення економічно обґрунтованих матеріальних запасів та маневрування матеріальними ресурсами; розробка ефективних транспортних потоків вантажів матеріально-технічного забезпечення з метою прискорення та здешевлення процесу обміну; раціональне і економічне використання засобів виробництва у виробництві; мінімізація витрат на матеріально-технічне забезпечення сучасного підприємства.

Обіг оборотних засобів на підприємствах України регулюється законами і підзаконними [5]. Вагомий внесок в дослідження питання матеріально-технічного забезпечення виробництва промислових підприємств внесли такі вчені як І. О. Бланк, Богацька Н. М., Євсєєв О. С., Лесюк О. І., Поддєрьогін А. М.

Водночас аналіз наукових праць свідчить, що об'єктами дослідження обираються лише окремі компоненти ресурсного забезпечення для забезпечення підсистем менеджменту: організації складського господарства, інформаційне забезпечення оптимізації складських запасів, нормування витрат матеріалів, тощо.

Таким чином, **метою даного дослідження** є систематизація сучасних напрацювань з удосконалення методів, форм та систем управління матеріально-технічним забезпеченням, розробці і економічному обґрунтуванні ефективної організації матеріально-технічного забезпечення виробничого процесу підприємств.

Результати дослідження. Дослідження показали, що на підприємствах України традиційним законодавчо обумовленим документом здійснення матеріально-технічного забезпечення є господарський договір поставки, і лише в окремих випадках – договір купівлі-продажу. Між постачальником і споживачем матеріально-технічних ресурсів укладається договір, що регламентує всі умови постачання (кількість, якість, ціну товарів, термін доставки, форму розрахунків, відповідальність за порушення договору).

Матеріально-технічні ресурси можуть поступати на склад підприємства, з якого далі подаються в цехи й на робочі місця.

Постачання матеріалів на робочі місця є регулярним і вважається завершальним етапом матеріально-технічного забезпечення [3]. Воно здійснюється за певною системою. Так на державних підприємствах для кожного цеху чи іншого підрозділу службою матеріально-технічного

забезпечення встановлюється ліміт витрат матеріалів на підставі норм витрат і планового обсягу робіт.

Залежно від типу виробництва застосовуються різні системи лімітування та забезпечення цехів матеріалами. На підприємствах одиничного і дрібносерійного виробництва поширено децентралізовану (пасивну) систему постачання цехів [3]. Склад видає матеріали на підставі разових вимог цехів, які самостійно їх одержують і транспортують. За умов масового та серійного виробництва зі стабільною номенклатурою продукції й ритмічним споживанням матеріалів застосовується централізована (активна) система забезпечення робочих місць. Склад доставляє матеріали в цех безпосередньо на робочі місця в потрібній кількості й у належний час згідно з календарним графіком у межах встановленого ліміту. Централізована система дає змогу ефективно використовувати складські приміщення, транспортні засоби, успішно механізувати та автоматизувати транспортно-складські операції.

Аналіз статистичних даних [4] показав, що введення практики конкурсних закупівель на початку свого розвитку виступало як «поштовх» для оновлення виробничих процесів. Але подальший розвиток комп'ютерно-інтегрованих технологій почав формувати конкретні запити до постачальників, тим самим звужуючи перелік претендентів [2]. Так на зміну системам «штовхай» прийшли системи «тягни» (особливу увагу привертає японська система «Just in time» (JIT) [2], застосована у компанії Toyota в середині ХХ ст.).

Аналіз документів законодавчого регулювання діяльності МТЗ [5] засвідчив, що розвиток системи матеріально-технічного постачання виводить ці процеси із системи допоміжних для виробничого підприємства в систему основних для підприємства обслуговування.

Для забезпечення безперебійності свого матеріально-технічного забезпечення підприємства формують певний виробничий перехідний запас матеріалів. Величина цього запасу складається з трьох частин: поточної (призначена для забезпечення безперебійності постачання в період між двома суміжними поставками матеріалу), страхової (створюється на випадок відхилень у термінах поставок матеріалу постачальниками від передбачених в договорі) та підготовчої (призначається на час вивантаження, приймання, аналізу якості, підготовки до виробничого споживання нової партії матеріалу). Основними економічними факторами, що визначають величину виробничого запасу є витрати на відтворення запасу, витрати на зберігання (утримання) запасу і втрати від дефіциту (збитки через брак матеріалу в запасі).

Витрати зі зберігання запасів включають в себе не тільки витрати, пов'язані з фізичною присутністю матеріальних ресурсів на складах (власне витрати зі зберігання), а й втрати через омертвіння (імобілізацію) цих ресурсів в запасах. При цьому сумарні витрати будуть пропорційні розміру запасу і тривалості його зберігання.

Дослідження показали, що при розрахунку величини запасу необхідно враховувати наявні обмеження: найчастіше це суми оборотних коштів, площа та ступінь механізації складів, стабільність тендерних пропозицій тощо.

Проведені дослідження показали, що активно застосовуваним інструментом логістичного управління рухом матеріально-технічних ресурсів є баланс МТЗ. Але це традиційний баланс, який узгоджує надходження та витрати. В процесі наукової систематизації даних, було запропоновано застосування облікового підходу до складання такого балансу. Тобто авторами пропонується поєднати самі ресурси, джерела їх надходжень та господарські процеси з перетворення цих матеріально-технічних запасів.

Дослідження статистичних даних та їх узагальнення показало, що витрати промислових підприємств на матеріально-технічне забезпечення становлять до 40% собівартості продукції. Таким чином, від поліпшення організації МТЗ залежить фінансовий стан підприємства.

Таблиця 1

Вплив техніко-економічних і організаційно-технічних заходів у системі МТЗ на собівартість продукції підприємства

Техніко-економічні і організаційно-технічні заходи	Вплив на собівартість продукції підприємства
Зменшення матеріальних витрат на 1%	Зменшує на 7-8%
Зменшення вартості закупок на 1%	Зменшує на 4-5%
Зменшення фонду оплати праці (ФОП) на 1%	Зменшує до 2%
Збільшення капітальовкладень на 1%	Збільшує до 1%
Автоматизація обліку руху матеріальних ресурсів	Зменшує на 15%

*таблиця складена авторами на підставі відкритих статистичних даних

Висновки. Дослідження показали, що управління матеріально-технічним забезпеченням на підприємствах України станом на сьогоднішній день має низку проблемних питань:

- з метою збільшення ефективності підприємства обирають екстенсивний шлях розвитку;
- відсутня програма розвитку системи матеріально-технічного забезпечення підприємств;
- показниками рівня ефективності матеріально-технічного забезпечення на підприємстві є: матеріаломісткість продукції, матеріаловіддача, енергомісткість, а також безперервний і ритмічний функціонування виробничого процесу;
- такі основні методики аналізу та оцінки ефективності матеріально-технічного забезпечення, як оптимізація нормування матеріально-технічного забезпечення, оцінка резервів зниження витрат на матеріально-технічне забезпечення, факторний аналіз підвищення ефективності матеріально-технічного забезпечення виробничого процесу на підприємствах не застосовуються;

– факторами впливу на обґрунтування потреб підприємства визнаються відповідність запланованих показників фактичним, експлуатаційні втрати, формування перехідних запасів і не враховуються потреби в матеріалах, необхідних для впровадження нової техніки, для виготовлення оснащення та інструменту, на технологічні втрати, на створення необхідного заділу незавершеного виробництва.

Проведені дослідження показали, що основним напрямом удосконалення МТЗ промислових підприємств є кваліфіковані управлінські рішення із застосуванням сучасних методів управління.

Список використаних джерел

1. Євсєєв Олександр Сергійович. Моделювання матеріально-технічного забезпечення розвитку підприємства: Дис. канд. екон. наук: 08.03.02 / Харківський держ. економічний ун-т. / Олександр Сергійович Євсєєв. – Х., 2002. – 278 арк. – Бібліогр.: арк. 180-188.
2. Богацька Н. М. Аналіз матеріально-технічного забезпечення підприємства [Електронний ресурс] / Н. М. Богацька. – Режим доступу: <http://www.smida.gov.ua/reestr/?kod=00292988>.
3. Остапенко Т. М. Оцінка матеріально-технічного забезпечення в розрізі технічних ресурсів / Т. М. Остапенко // Матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції «Соціально-економічні перспективи розвитку України». – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2006. – Т. I. – С. 55-58.
4. <http://www.ua-tenders.com/news/tpu/>
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради, 2003, № 18-22 ст. 144

Подлесная Е.А.

доцент, к. т. н. ФММ НТУУ «КПІ»

Ткач И.С.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОВ, ФОРМ И СИСТЕМ УПРАВЛЕНИЯ МАТЕРИАЛЬНО-ТЕХНИЧЕСКИМ ОБЕСПЕЧЕНИЕМ

Материально-техническое обеспечение как посредник между производством и производственным потреблением продукции производственно-технического назначения обеспечивает межотраслевые связи по поставкам продукции. Оптимальная структура материально-технического обеспечения способствует сокращению длительности производственного процесса, его эффективности и повышению качества продукции. Материально-техническое обеспечение современного предприятия обеспечивает организационные связи как внешнего, так и внутренней среды предприятия, которые определяют эффективность производства, непосредственно влияющих на использование производственных ресурсов, производительности труда, продолжительность производства, динамику производственного процесса и формирования основных показателей эффективности предприятия.

В данной статье рассматриваются основные проблемы материально-технического обеспечения производства, касающиеся практически всех

производственных предприятий Украины; определяется место проблемы классификации методов, форм и систем управления материально-техническим обеспечением.

Ключевые слова: производственная эффективность, материально-техническое обеспечение, производство, сырье, материалы, предприятие, производственный процесс, технические средства производства, запасы, готовая продукция, услуги.

Podlesnaya O.A.

assistant professor, candidate of Engineering FMM, NTUU «KPI»

Tkach I.S.

student FMM, NTUU «KPI»

IMPROVED METHODS, FORMS AND SYSTEMS OF LOGISTICS

Annotation: logistics as an intermediary between production and consumption of industrial products industrial supplies provides cross-links to product delivery. The optimal structure of logistics helps to reduce the duration of the production process, its efficiency and improve product quality. Logistics provides modern enterprise organizational relationships both external and internal environment that determine production efficiency, directly affect the utilization of resources, productivity, time of production, the dynamics of the production process and the formation of key performance indicators of the enterprise.

This paper discusses the basic problems of logistics production concerning virtually all industrial enterprises of Ukraine defined problem of classifying methods, forms and systems of logistics.

Keywords: production efficiency, logistics, production, raw materials, company, production process, means of production, stocks, finished products and services.

Пічугіна М.А.
ст. викладач ФММ НТУУ «КПІ»
Щербакова А.С.
студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ХАРАКТЕРИСТИКА ЧИННИКІВ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

В даній статті розглянуто проблему підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств із врахуванням процесів глобалізації. Приділено увагу основним складовим конкурентоспроможності та ідентифікації чинників її підвищення.

Ключові слова: чинник, ієрархія чинників, конкурентні переваги, конкурентоспроможність підприємства, глобалізація.

Вступ. В умовах наростання стратегічних викликів суспільству та економіці України, зростає необхідність продовжити дослідження конкурентоспроможності, беручи до уваги конкурентоспроможність не тільки як процес, що відбувається під впливом цілої сукупності факторів, але й розглядаючи чинники її підвищення, які постійно змінюються у часі та домінуванні між собою. Крім того, існування розходжень у підходах до розвитку конкурентоспроможності підприємства та відсутність чіткого обґрунтування теоретично-методологічних засад її підвищення в умовах загострення проблеми недостатньої конкурентоспроможності вітчизняних промислових підприємств зумовлює потребу в пошуку та використанні підходів до оцінювання та підвищення конкурентоспроможності підприємства.

На даний час у вітчизняній та світовій науці значний внесок у вивчення даних питань зроблений такими вченими, як Азоєв Г. Л., Амоша О. І., Ансофф І., Балабанова Л. В., Благун І. С., Буркінський Б. В., Василенко В. А., Воронкова А. З., Гальчинський А. С., Геець В. М., Ігнат'єва І. А., Кім Дж.-О., Клекка У., Кросбі П., Мандель І., Мостенська Т. Л., Мюллер Ч., Окланд Д., Осіпов П. В., Пддубна Л. І., Пономаренко В. С., Портер М., Фатхутдинов Р., Черваньов Д. М., Юданов А. Ю та ін.

Постановка задачі. Метою статті є з'ясування сутності понять «чинник», «конкурентоспроможність підприємства» та «глобалізація», а також вивчення умов підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств з урахуванням прискорення глобалізаційних процесів.

Результати дослідження. Поняття «чинник» тлумачиться як умова, фактор, рушійна сила, причина будь-якого процесу, що визначає його характер або одну з основних рис. В свою чергу, поняття «умова» розглядається як необхідна обставина, яка робить можливим здійснення, створення, утворення чого-небудь, або сприяє чомусь, чи як спосіб формування чого-небудь (К. В. Недялкова), або ж як оптимальне поєднання різних факторів (Ю. К. Бабанський), а фактор тлумачиться як умова чи як